

Силабус курсу

Відтворення населення та демографічна політика

Ступінь вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-наукова програма «Економіка»

Рік навчання: 1, Семестр: 2

Кількість кредитів: 4. Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПП

д.е.н., проф. Курило Ірина Олексіївна

Контактна інформація

iryna.kurilo2017@gmail.com,

Опис дисципліни

Дисципліна “Відтворення населення та демографічна політики” спрямована на формування у здобувачів системи знань про відтворення населення та його основні закономірності, про вплив демографічних процесів і структур на економічний розвиток. Також дисципліна спрямована на вироблення концептуальних уявлень про демографічну політику і навичок щодо її формування й аналізу результативності.

Компетентності:

Інтегральна:

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК08. Здатність застосовувати методологію аналізу соціально-демографічних процесів, оцінювати повноту та достовірність інформації в ході професійної діяльності та синтезувати наявну інформацію з соціально-демографічних проблем для розвитку економіки та вироблення заходів державної демографічної політики.

Програмні результати навчання:

PH08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

PH10. Уміння аналізувати інформацію про демографічні структури, процеси та явища, робити обґрунтовані висновки щодо стану демографічних процесів та явищ, правильно оцінювати демографічні тенденції, соціально-демографічну ситуацію в країні та регіонах, розробляти заходи демографічної політики.

Структура курсу

Години (лек. / прак.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 2	Відтворення населення як предмет вивчення демографії, його сутність та історичні типи.	Визначити сутність поняття «відтворення населення»; вивчити характеристики різних історичних типів відтворення населення, їх принципові відмінності; методи дослідження відтворення населення	Тести, питання
2 / 2	Демографічний перехід та становлення сучасного типу відтворення населення	Розглянути різні концепції змін типів відтворення населення; визначити історичні передумови демографічного переходу; розглянути відмітні особливості різних етапів демографічного переходу; визначити гносеологічні та прогностичні можливості концепції демографічного переходу	Тести, питання
2 / 2	Головні поняття та категорії населення. Показники чисельності, структури та відтворення населення	З'ясувати головні поняття та категорії населення, знати показники чисельності і динаміки населення, компонентів динаміки і складу населення, систему загальних, спеціальних та часткових коефіцієнтів відтворення населення	Тести, питання, задачі
2 / 2	Статеві-віковий склад населення. Демографічне старіння як процес трансформації соціально-демографічних структур. Національний та мовний склад населення	Встановити основні тенденції динаміки чисельності населення та його розміщення; розглянути статевий склад населення, природу та наслідки статевих диспропорцій; розглянути типології вікової структури населення; розкрити еволюцію вікової структури у контексті демографічного переходу, визначити сутність демографічного старіння, його сучасні особливості та перспективи. Визначити основні поняття щодо національного та мовного складу населення; розглянути особливості аналізу національного та мовного складу населення у соціально-демографічному контексті; розглянути канали впливу етнічного фактора на відтворення населення.	Тести, питання, задачі
2 / 2	Соціально-економічний склад населення	Засвоїти основні поняття, що стосуються соціально-класового розподілу населення та соціальної стратифікації, визначити значущі критерії/характеристики соціально-економічної диференціації населення; сформулювати уявлення	Тести, питання, задачі

		про специфіку процесів формування соціально-економічного складу населення; дослідити соціально-економічний склад населення України, встановити його особливості та специфіку змін.	
4 / 4	Смертність і тривалість життя населення	Визначити сутність демографічного процесу смертності та поняття, що його характеризують; розглянути особливості соціально-демографічної диференціації смертності й тривалості життя; визначити фактори смертності, їх співвідношення та специфіку впливу в сучасних умовах; встановити закономірності еволюції тривалості життя й структури причин смерті в процесі епідеміологічних переходів.	Тести, питання, задачі, демографічні таблиці
4 / 4	Народжуваність та дітородна поведінка	Визначити сутність демографічного процесу народжуваності та поняття, що його характеризують; виявити відмінності між основними концепціями, що пояснюють зміни у народжуваності та вплив окремих факторів на неї; розглянути поняття дітородної поведінки; проаналізувати напрями та перспективи планування сім'ї.	Тести, ситуаційні задачі, демографічні таблиці
2 / 2	Шлюбно-сімейні процеси	Дослідити процеси взяття шлюбу і припинення шлюбу, їх історичку еволюцію; дослідити шлюбність і розлучуваність населення України у контексті європейського демографічного розвитку, визначити причини та наслідки розлучень; дослідити особливості розвитку і сучасний стан інституту сім'ї в Україні; вивчити основні наукові парадигми щодо оцінки трансформації сім'ї	Тести, питання, задачі, демографічні таблиці
2 / 2	Сучасні демографічні виклики для соціально-економічного розвитку й політики	Встановити чинники та наслідки переходу до сучасного типу відтворення населення; охарактеризувати зміни у системі міжпоколінної взаємодії на різних етапах демографічного переходу, визначити складові та шляхи адаптації до глобальних та національних змін у чисельності й структурі населення.	Тести, питання
2 / 2	Теорія й практика формування соціально-демографічної політики в Україні. Сімейна політика: еволюція, результати та перспективи розвитку	Вивчити теорії (концепції) соціально-демографічної політики; розглянути принципи формування, складові та інструментарій сучасної демографічної політики; визначити методологічні підходи до оцінки ефективності політики у сфері відтворення населення. Дослідити еволюцію сімейної політики та її сутність у сучасному світі; вивчити досвід реалізації сімейної політики в розвинутих країнах; охарактеризувати сімейну політику України та можливості її вдосконалення.	Тести, питання

Політика щодо охорони здоров'я, її напрями та ефективність. Політика з питань старіння населення.

Визначити концептуальні засади формування цілей та пріоритетів політики у сфері охорони здоров'я; розглянути проблеми у медико-демографічній сфері, які вирішуються в рамках різних етапів епідеміологічного переходу, визначити основні резерви скорочення смертності й подовження тривалості життя населення в Україні. Дослідити політику з питань старіння населення як комплексний феномен; вивчити міжнародний і національний (регіональний) досвід реалізації політики з питань старіння населення.

Тести, питання

Літературні джерела

1. Billari F.C. and Kohler H.P. Patterns of Low and Very Low Fertility in Europe // *Population Studies*. – 2004. – Vol. 58 – №2. – P. 161–176;
2. Lesthaeghe R. and Surkyn J. When history moves on: the Foundations and Diffusion of a Second Demographic Transition. – Brussels: Interface Demography, Free University of Brussels, 2004.
3. Kryštof Zeman, Éva Beaujouan, Zuzanna Brzozowska and Tomáš Sobotka. Cohort fertility decline in low fertility countries: Decomposition using parity progression ratios.// *Demographic Research* .- Vol. 38 (JANUARY - JUNE 2018), pp. 651-690.
4. Tomáš Sobotka Post post-transitional fertility: the role of childbearing postponement in fuelling the shift to low and unstable fertility levels// *Journal of Biosocial Science* . – Volume 49. - Special Issue S1: Low Fertility in Developing Countries: Causes and Implications , November 2017 , pp. S20 - S45.
5. Neyer G. Policies and diversity over the life course: summary of key findings [Електронний ресурс] / Gerda Neyer // *FamiliesAndSocieties Working Paper* — 2017. — N. 72. — Режим доступу: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/02/WP72Neyer2017.pdf>.
6. Population Information Network: Офіційний демографічний сайт ООН. URL: www.undp.org/popin/popin.html.
7. Sobotka T. Policy responses to low fertility: how effective are they?', [Електронний ресурс] // Т. Sobotka, А. Matysiak, Z. Brzozowska. // *UNFPA Working Paper*. — 2019. — N. 1. — Режим доступу <https://www.unfpa.org/publications/policy-responses-low-fertility-how-effective-are-they>. — Назва з екрана.
8. Thévenon O. Family policies in OECD countries: a comparative analysis [Електронний ресурс] / О. Thévenon // *Population and Development Review*. — 2011. — N. 9. — Режим доступу: <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00390.x>. — Назва з екрана.
9. Carlson, L, Oláh, L.S., & Hobson, B. (2017). Policy recommendations Changing families and sustainable societies: Policy contexts and diversity over the life course and across generations. Families and Societies project consortium. Retrieved from <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2017/06/WorkingPaper78.pdf>
10. Thevenon, O. (2016). The Influence of Family Policies on Fertility in France: Lessons from the Past and Prospects for the Future. *Low Fertility, Institutions, and their Policies*, 49-76.
11. Fertility and Family Policies in Central and Eastern Europe after 1990 // Frejka, T., Gietel-Basten, S., Kurylo I. Krymer B., Aksyonova S. and others // *Comparative Population Studies* - Vol. 41, No 1. - (2016).- Pp. 3-56.
12. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002– 2019 рр.: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2020. 174 с.

13. Населення України. Демографічний вимір якості життя: кол. моногр. - НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2019. 396 с.
14. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витoki, складові, напрями протидії. К.: Ін-т економіки НАН України., 2001. 580 с.
15. Демографічний енциклопедичний словник <http://nation.geoman.ru/demogr/>
16. Населення України. Імперативи демографічного старіння/ Колективна монографія. К.: ВД «АДЕФ-Україна», 2014. 288 с.
17. Курило І.О. Соціально-економічна структура населення: еволюція, сучасність трансформації. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2006. 342 с.
18. Левчук Н.М. Асоціальні явища в Україні у демографічному вимірі: монографія. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2011. 492 с.
19. Перший Всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти / Власенко Н.С., Лібанова Е.М., Курило І.О. та ін. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. 558 с.
20. Слюсар Л.І. Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. Київ, 2021. 180 с.
21. Смертність населення України у трудоактивному віці. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. 210 с.
22. ЮНІСЕФ: Офіційний сайт Дитячого фонду ООН. URL: www.unicef.org.

Політика оцінювання

• У процесі вивчення дисципліни "Відтворення населення та демографічна політика" використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: залікове тестування та опитування; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; методи дискусійного характеру (диспути, дискусії); розв'язування тематичних задач та контрольних задач, індивідуальні консультації, іспит.

• **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час залікового тестування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування – за умов дистанційної форми навчання.

• **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом навчального процесу. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником та керівництвом аспірантурою та докторантурою.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Заліковий модуль 1 (поточний контроль)	Заліковий модуль 2 (захист проекту-презентації)	Підсумковий контроль (екзамен)	Разом
30	30	40	100

Шкала оцінювання:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	Відмінно (зараховано)
B	85-89	Добре (зараховано)
C	75-84	Добре (зараховано)
D	65-74	Задовільно (зараховано)
E	60-64	Достатньо (зараховано)
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання (незараховано)
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом (незараховано)